

اخلاق هنر در زمانه جنگ

■ **محمد عباسی**

در روزگار جنگ، همه چیز دستخوش تغییر می‌شود، نه تنها نگارش به موضوعات روزمره و دغدغه‌هایی که در زندگی جریان دارد، بلکه حافظه و حتی شیوه دیدن جهان در چنین زمانه‌ای هنر نیز نمی‌تواند بیرون از میدان بایستد. هنرمند چه بخواهد و چه نخواهد با واقعیتی روبه‌روست که سرشار از رنج، خشونت و فقدان است. پرسش مهم اما این است؛ هنر در برابر جنگ چه مسئولیتی دارد و مرز اخلاقی بازنمایی رنج و ویرانی کجاست؟ نخستین کارکرد هنر در زمان جنگ، ثبت تجربه انسانی است.

جنگ اغلب با آمار، گزارش‌های رسمی و روایت‌های سیاسی تعریف می‌شود، اما هنر می‌تواند آنچه را در میان اعداد و بیابیه‌ها گم می‌شود حفظ کند؛ ترس یک کودک، سکوت یک شهر و اندوه خانواده‌ای در سوگ و فقدان عزیزی. شعر، عکاسی، موسیقی و سینما می‌توانند به حافظه جمعی شکل بدهند و آنچه را که ممکن است در هیاهوی خبرها فراموش شود، در قالبی انسانی و ملموس ثبت کنند. در این معنا، هنر نه صرفاً زیبایی‌آفرینی، بلکه نوعی شهادت دادن است؛ شهادتی درباره رنج انسان. این ثبت تجربه صرفاً ثبت یک فاجعه نیست، بلکه ثبت یک بی‌عدالتی است. با این حال، همین توانایی هنر برای تأثیرگذاری، پرسش‌های اخلاقی جدی نیز به همراه می‌آورد. آیا می‌توان رنج انسان‌ها را به پیش از اندازه زینباشناسانه شود، خود به نوعی عادی‌سازی خشونت نمی‌انجامد؟ یکی از خطرهای مهم در هنر زمانه جنگ، تبدیل درد به تصویرهایی خوش‌ساخت، اما بی‌جان است. آثاری که به جای انتقال حقیقت رنج، تنها از آن بهره عاطفی می‌برند و به گونه‌ای به جای تأثیرگذاری درست شاید بتوان گفت از آن سوءاستفاده احساسی می‌شود. در اینجا مسئله‌فقط «چه گفتن» نیست، بلکه «چگونه گفتن» اهمیت پیدا می‌کند. اخلاق هنر در جنگ، پیش از هر چیز به حفظ کرامت انسان وابسته است. هنری که رنج را به کالایی دیدنی بدل کند، هرچند از نظر فنی درخشان باشد، از مسئولیت انسانی خودفاصله گرفته است.

در مقابل، اثر اخلاقی آن است که انسان رنج‌کشیده را نه به‌عنوان ابزار برای ترحم، بلکه به‌مثابه فردی دارای صدا، تاریخ و شأن نشان دهد. هنر باید به قربانی امکان دیده شدن بدهد، نه آنکه او را در قایب‌هایی از پیش‌ساخته زندانی کند. در این میان، سرنوشت کودکان در جنگ‌ها یکی از تکان‌دهنده‌ترین پرسش‌های اخلاقی پیش‌روی هنر است. کودکانی که دفتر و مدادشان ناگهان جسای خود را به صدای آژیر و انفجار می‌دهد، تصویری است که هر وجدان‌بیداری را متوقف می‌کند. هنر می‌تواند یاد چنین کودکانی را از دل فراموشی بیرون بکشد؛ می‌تواند نشان دهد که پشت هر خبر کوتاه، زندگی ناتمام، رؤیایی نرسیده و آینده‌ای خاموش شده وجود دارد.

وقتی هنرمند به سراغ روایت کودکان می‌رود، در حقیقت از شکننده‌ترین و انسانی‌ترین بخش زندگی دفاع می‌کند؛ وقتی یک موشک از سوی ارتشی تروریستی همچون آمریکا، مدرسه‌ای را در میناب یا هر جای دیگر هدف می‌گیرد هنر نمی‌تواند مثل یک گزارشگر بی‌طرف فقط ثبت کند. وظیفه اخلاقی هنر این است که فاعل رنج را روایت رنج را نام ببرد. از سوی دیگر، هنر در زمان جنگ تنها کارکرد سوگوارانه ندارد. هنر می‌تواند پناهگاهی برای حفظ امید، همدلی و یک همه‌تیم‌تر، سنگری برای بیداری باشد. یک ترانه، یک نقلاتی، یک نمایش یا یک شعر، فراتر از روایت رنج می‌تواند قطب‌نمای اخلاقی جامعه در تشخیص حق از باطل باشد. این ویژگی هنر به مخاطب کمک می‌کند تا با شناخت دقیق طرف باطل و درک ریشه‌های خشونت، از دام سوگاری صرف رها شود. هنر منتهد با تقویت روحیه مقاومت و حمایت از مظلوم، جان‌ها را برای ایستادگی در برابر تهدیدهای مشابه و خطراتی که ممکن است در آینده از سوی همان جبهه یا جبهه باطل دیگری سر برزند، آماده و مسلح کند. در برابر مهم‌ترین وظیفه هنر در تقویت مقاومت است. فراموشی نباشد. جنگ‌ها روزی پایان می‌یابند، اما خاطره انسان‌هایی که در آنها زیسته‌اند، اگر ثبت نشود، به‌سادگی در گردوغبار تاریخ گم می‌شود. هنر می‌تواند حافظ این خاطرها باشد، حافظ نام‌ها، چهره‌ها، آرزوها و زندگی‌هایی که نباید تنها به یک خبر کوتاه در آرشیوها تبدیل شوند.

در نهایت هنر در زمان جنگ، نه تجملی بی‌فایده است و نه صرفاً ابزاری برای تسکین. هنر می‌تواند سند باشد، مرثیه باشد، اعتراض باشد و حافظه باشد، اما تنها زمانی به این کار درها وفادار می‌ماند که شأن انسان را در مرکز نگه دارد. شاید در روزگاری که صدای انفجار بلندتر از کلمات شنیده می‌شود، هنر در برابر کسانیکه کودکان را در مدارس و مردم را در خانه‌هایشان هدف می‌گیرند، نه می‌تواند سکوت کند و نه می‌تواند با کلی‌گویی از کنار نام‌ظالم بگذرد.

جشن ۲۵۰ سالگی آمریکا پیش از آغاز، وارد بحران شد؛ چندین هنرمند مشهور در اعتراض به آنچه پنهان‌کاری دربارهٔ ارتباط این رویداد با دولت دونالد ترامپ خوانده‌اند از برنامه کنار کشیدند. به گزارش فرانس، چندین خواننده و گروه موسیقی که قرار بود در فستیوال «تامپسگاک بزرگ ایالتی آمریکا» در واشینگتن دی‌سی به مناسبت دو‌یست‌وپنجاهمین سالگرد استقلال ایالات روی صحنه بروند، در روزهای اخیر از حضور در این رویداد انصراف داده‌اند، اقدامی که به بحث تازه‌ای در بارهٔ سیاسی‌شدن برنامه‌های ملی در دوران ریاست‌جمهوری ترامپ دامن زده است.

این رویداد قرار است از ۲۵ ژوئن تا ۱۰ ژوئیه در «شنال‌مال» واشینگتن برگزار شود و بخشی از مجموعه برنامه‌های سازمان فریدم ۲۵۰ برای بزرگداشت ۲۵۰ سالگی ایالات متحده است. یکی از نخستین هنرمندانی که از این برنامه کناره‌گیری کرد، رپر مشهور یانگ ام‌سی بود، هنرمندی که با ترانه موفق «باست اموم» در اواخر دهه ۱۹۸۰ به شهرت رسید. او در شبکه‌های اجتماعی اعلام کرد بر برگزار کنندگان هنگام دعوت از هنرمندان، هیچ اشاره‌ای به ارتباط سیاسی رویداد نکرده بودند و نوشت که امیدوار است در آینده در واشینگتن و در برنامه‌ای که «بیتقدر سیاسی نباشد» اجرا داشته باشد. پس از او، موریس دی‌نیز با انتشار پیامی در اینستاگرام اعلام کرد که گروه او در این جشن شرکت نخواهد کرد. او در متنی کوتاه نوشت: جواب من منفی است.

در ادامه، گروه افسانه‌ای کومودور نیز انصراف خود را اعلام کرد. اعضای گروه تأکید کردند که نمی‌خواهند با هیچ حزب سیاسی خاصی پیوند بخورند. در بیانیه این گروه آمده است: موسیقی همیشه صدای ما بوده

روزنامه‌سیاسی، اجتماعی و فرهنگی صبح ایران

صاحب امتیاز: پیام‌آوران نشر روز مدیر مسئول: محمدجواد اخوان سر‌دبیر: غلامرضا صدقیان آدرس: تهران، خیابان بهیقی کوچه شهیداکبر زجاجی (چهارم‌هم غربی)، پلاک ۱۲ سازمان آگهی‌ها: ۸۸۵۴۵۴۸۸ روابط عمومی: ۰۶۰-۸۸۵۲۳۰۶۰ فکس: ۸۸۴۹۸۴۶۶ توزیع: مؤسسه نشرگستر امروز نوین ۸۸۷۳۰۹۲۲ چاپ: همشهری

Public@JavanOnline.ir

| روزنامه جوان | شماره ۷۶۱۱ | یکشنبه ۱۰ خرداد ۱۴۰۵ | ۱۴ دی‌الحجه ۱۴۴۷ | اذان ظهر ۱۲:۰۲ | غروب آفتاب ۱۹:۱۴ | اذان مغرب ۱۹:۲۵ | نیمه‌شب‌شعرعی ۲۳:۰۱ | اذان صبح فردا ۳:۰۶ | طلوع آفتاب فردا ۰۴:۵۰

پتک پرشی‌های منتقد سینما بر سر سینماگران بی‌هنر

■ **سید مرتضی ذاکر**

جملات و سوآلات پتک‌گونه و ویران‌کننده مسعود فراستی در برنامه هفت‌کتاب به هنرمندان و سلبریتی‌هایی که بعد از گذشت بیش از ۹۰ شب از قیام شبانه‌روزی مردم ایران در مقابل تجاوز و خشکی‌دشمن صهیونی – امریکایی همچنان عنصر غایب در تجمعات میدانی هستند، بهانه‌ای است تا خط پرترنگ شده تشخیص مرد از نامرد را همچنان مقابل چشمان‌مان داشته باشیم. او خطاب به هنرمندان گفت: «دوستان سینمایی ما کجا بند؟! من یک شب هیچ‌کدامشان را ندیدم و مردم هم ندیدند». این یک فاجعه است و نشان می‌دهد عقب‌بودن سینماگران خیلی زیاد است.» این مقایسه و نتیجه‌گیری فراستی سنجه مناسبتی است و منطقی است جمله معروف شهیدید چمران دانست.

سنجه دقیق برای جدا کردن دوست از دشمن است. شاید بتوان حرف‌های مسعود فراستی در برنامه سینمایی هفت که غیبت هنرمندان و سلبریتی‌ها در تجمعات مردمی را مورد خطاب قرار داد، نامشئی میدانی از جمله معروف شهید چمران دانست. فراستی که با عنوان سرشناس‌ترین و البته غیرقابل پیش‌بینی‌ترین منتقد سینمای کشورمان شناخته می‌شود در میز «تقد نقد» برنامه «هفت» با اشاره به حضور مردم در تجمعات شبانه در پی جنگ سوم تحمیلی، در تحلیل مردم ایران اظهار داشت: من مردم را زیاد دیدم، در دوران انقلاب و دیگر مقاطع، اما چیزی که اینجا در این مقطع دیدم، چند بار گفتم، بی‌نظیر است و هیچ جای تاریخ، هر جای‌ار ورق بزیند، چنین چیزی نمی‌بیند. ممکن است چنین جمعیتی برای یک مراسم وجود داشته باشد و در امریکا میلیون‌ها نفر علیه ترامپ به خیابان‌ها آمدند، ولی آن اتفاق طی یک روز و در یک مراسم دو ساعته بود، نه ۹۰ شب که هر شب در برخی نقاط تا صبح برنامه ادامه داشته است.
■ زنان؛ نقش دوری با کنشگران جامعه
وی با طرح این پرسش که ریشه این اتفاقات چیست، تأکید کرد: به‌خصوص خانم‌ها از یک ایزه بی‌کنش به یک سوزه کنش‌مند تبدیل شدند. ایزه‌های که جای او در خانه است و نباید از خانه خارج شوند، اما او بیرون آمده وقتی از خانه بیرون آمده است، یعنی به‌جای ایزه، تبدیل به یک سوزه شده و حالا یک سوزه کنش‌مند و مطالبه‌گر است.

فراستی عنوان کرد: به نظر من و شکر خدا، این روند و این سوزه کنش‌مند و مطالبه‌گر تمام نمی‌شود و حقوقش را مطالبه‌می‌کند و مسئولان باید آمادگی این موضوع را داشته باشند که با حدود ۴۷ سال قیل و در آبان‌ماه ۵۸، شهید چمران در پاسخ به حافظه‌ش در شورای عالی دفاع از طرف امام خمینی(ره) نوشت: «سوگند به شیپور جنگ و به فداییان از جان گذشته، وقتی شیپور جنگ نواخته شود، فرق بین مرد و نامرد، تشخیص داده می‌شود.» جمله‌شماره یک با گذشت حدود نیم‌قرن همچنان یک

امیرالمؤمنین امام علی علیه‌السلام:

خداوند نهی از منکر را برای بازداشتن سبک‌سران از زشت‌کاری‌ا واجب فرمود.

نهج‌البلاغه، الحکمه ۲۵۲

| روزنامه جوان | شماره ۷۶۱۱ | یکشنبه ۱۰ خرداد ۱۴۰۵ | ۱۴ دی‌الحجه ۱۴۴۷ | اذان ظهر ۱۲:۰۲ | غروب آفتاب ۱۹:۱۴ | اذان مغرب ۱۹:۲۵ | نیمه‌شب‌شعرعی ۲۳:۰۱ | اذان صبح فردا ۳:۰۶ | طلوع آفتاب فردا ۰۴:۵۰

کتاب «از تو چه پنهان» با حضور شاعران و هنرمندان رونمایی شد

شبی که شعر، موسیقی و رفاقت به احترام عبدالجبار کاکایی ایستادند

مختلف تاریخی سخن گفت و تأکید کرد که آنچه در این کتاب آمده، حاصل همین نگاه و تأملات شخصی است. شعرهایی که به گفته او در سال‌های مختلف در دش شکل گرفته و بر کاغذ جاری شده‌اند.

کاکایی همچنین یادآور شد مجموعه «از تو چه پنهان» شامل تازه‌ترین آثار منتشر نشده او در سه بخش شعر کلاسیک، شعر محاوره و شعر سپید است؛ اثری که توسط انتشارات چراغک منتشر شده و عنوان آن نیز از شعری برگرفته شده که پیش‌تر در فضای مجازی مورد استقبال گسترده مخاطبان قرار گرفته بود.

در ادامه مراسم، اسماعیل امینی از دوستی و سال‌ها همراهی با عبدالجبار کاکایی سخن گفت. او با اشاره به ویژگی‌های اخلاقی این شاعر اظهار داشت که رابطه‌اش با کاکایی همواره فراتر از همکاری‌های ادبی و مبتنی بر برادری و اموختن بوده است. امینی حضور چهره‌های متعدد فرهنگی و هنری در این مراسم را نشانه‌ای از نفوذ منش، کلام و شعر کاکایی در میان مردم دانست.

بخش مهمی از این مراسم به شعرخوانی و اجرای آثار ادبی اختصاص داشت. علی‌ایلیا، صابر ساده، بلدانگاری، بهروز یاسینی، مهدی استاداحمد، مهدی ایوبی، بابک بهراد، امید روزبه و امید صاغان‌وا از جمله شاعرانی بودند که در این مراسم به شعرخوانی پرداختند.

در بخش‌های دیگری از برنامه نیز موسیقی و ترانه‌حضوری پررنگ داشتند. همچنین وحید مهرداد نوازنده پیانو و میثم خواننده موسیقی، اجرای مشترکی را روی صحنه بردند.

سامی تحصیلماری و داوود رحمت‌الهی نیز با اجرای ترانه فضای مراسم را همراهی کردند. در کنار این اجراها، عباس سجادی و رضا مهدوی نیز طی سخنانی کوتاه درباره شعر، ترانه و جایگاه عبدالجبار کاکایی سخن گفتند.

مراسم رونمایی «از تو چه پنهان» بیش از آنکه صرفاً ایینی برای معرفی یک کتاب باشد، به دیداری صمیمانه میان اهالی شعر، موسیقی و فرهنگ تبدیل شد، شبی که در آن شعرهای کاکایی، نه فقط از دل صفحات یک کتاب، بلکه از زبان دوستان، همکاران و مخاطبانش دوباره شنیده شد.

شبی که شعر، موسیقی و رفاقت به احترام عبدالجبار کاکایی گردهم آمدند، کتاب «از تو چه پنهان» هم رونمایی شد. به گزارش تسنیم، شعر و موسیقی بار دیگر بهانه‌ای شدند تا جمعی از شاعران، ترانه‌رایان، هنرمندان و دوستانداران ادبیات گردهم بیایند؛ این‌بار برای رونمایی و جشن امضای کتاب «از تو چه پنهان»، تازه‌ترین مجموعه شعر عبدالجبار کاکایی.

مراسم با اجرای موسیقی پیانو توسط کاظمی و خوانندگی بابک بهراد آغاز شد، اجرایی که فضای شاعرانه برنامه را از همان دقایق نخست شکل داد. در ادامه، چهره‌های مختلف ادبی و هنری هر یک به شیوه‌ای متفاوت از دوستی، شعر و جایگاه کاکایی سخن گفتند.

عبدالجبار کاکایی در بخش اصلی این مراسم وقتی روی صحنه آمد، با تشویق‌متند و طولانی از سوی حاضران در سالن فرهنگسرای ارسباران مواجه شد. او از این تشویق‌ها بغض کرد و با تلاش فراوان جلوی سرازیر شدن اشک‌هایش را گرفت. کاکایی درباره فعالیت‌هایش در این سال‌ها و رویکردی که در زندگی و در شعر داشته توضیحاتی ارائه کرد و گفت که تلاش کرده در این سال‌ها سایه دیگر خواهی، عشق و آرمان از سر شاعری که احساساتش را به سطح اجتماعی کشانده، دور نشود. او با اشاره به یکی از شعرهایش که در سال‌های جنگ سروده شده بود، از دغدغه پرسشگری در دوره‌های

وطن برای مردم مسئله است.

وین پستون: «این کتاب به ما می‌گوید که در این زمانه، هر کس که می‌خواهد حرفش را بزند، باید با شجاعت و جسارت عمل کند. این کتاب به ما یاد می‌دهد که چگونه می‌توانیم در این شرایط دشوار، صدای خود را بلند کنیم و برای تغییر واقعیت‌ها تلاش کنیم.»

پخش سریال «کوری» از جمعه ۲۹ خرداد

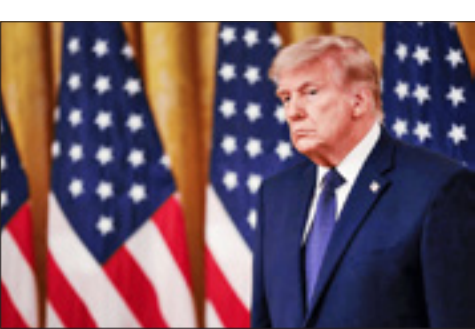
سریال «کوری» به کارگردانی سجیاد پهلوان زاده از جمعه ۲۹ خرداد در شبکه‌نمایش خانگی پخش می‌شود. سریال «کوری» به کارگردانی سجیاد پهلوان‌زاده و تهیه‌کنندگی کاظم دانشی اثر جدیدی است که به زودی از فیلم‌ت پخش می‌شود. فیلم‌نامه این مجموعه توسط امیر ایبلی نوشته شده است و از جمعه ۲۹ خرداد ۱۴۰۵، هر هفته ساعت ۱۲ ظهر منتشر خواهد شد. مریلا زارعی، امیر جعفری، سارا بهرامی، محسن قصابیان و امیر نوروزی با حضور افتخاری عباس جمشیدی، شهرام قاندری، سیدعلی صالحی، عرفان ناصری، یسنا میرطهماسب، مریم کابانی و ایالتی بزرگ آمریکا» سیاسی نیست.

این سازمان خود را یک نهاد غیرانتفاعی معرفی می‌کند که هدفش «متحد کردن امریکایی‌ها حول دو‌یست‌وپنجاهمین سالگرد تأسیس کشور» است. کیت کراج، مدیرعامل فریدم ۲۵۰، از سوی ترامپ برای هدایت این سازمان منصوب شده است، موضوعی که به انتقادها درباره استقلال

سیاسی آن دامن زده است. سخنگوی سازمان، ریچل ریسمن در بیانیه‌ای کناره‌گیری هنرمندان از این برنامه را «سروصدا» نامید و گفت این «اختلافات» نباید «ما را از این لحظه تاریخی منحرف» کند.

کاخ سفید از چندین برنامه بزرگ برای اگردیاشت ۲۵۰ سالگی استقلال امریکا حمایت می‌کند. از جمله این برنامه‌ها می‌توان به برگزاری مسابقه UFC در محوطه کاخ سفید، فستیوال نمایشگاه بزرگ ایالتی امریکا و همچنین مسابقه اتومبیلرانی گرند‌پری در واشینگتن اشاره کرد. با این حال، موج کناره‌گیری هنرمندان نشان می‌دهد حتی مراسمی که قرار است نماد وحدت ملی باشد نیز در فضای به شدت قطبی‌شده سیاسی امریکا از مناقشه و اختلاف مصون نمانده است.

موج انصراف هنرمندان از جشن ترامپ برای ۲۵۰سالگی امریکا

است و ما تریج می‌دهیم به‌طور علنی با هیچ حزب سیاسی خاصی همسو نشویم. ما زیر پیشرفت و بهبود شرایط برای همه امریکایی‌ها حمایت می‌کنیم. خواننده موسیقی کانتری مارتینا مک‌براید نیز در بیانیه‌ای در شبکه ایکس (توییتر سابق) اعلام کرد که تصور می‌کرد برای حضور در یک برنامه غیرسیاسی دعوت شده است. او نوشت: به من فرصتی برای اجرا در یک رویداد غیرحزبی ارائه شده بود، اما بعداً مشخص شد واقعیت چیز دیگری است. همچنین برت مایکلز، خواننده گروه بوپزن نیز در بیانیه‌ای مفصل توضیح داد آنچه در ابتدا به او معرفی شده بود «جشنی برای امریکا» بوده، اما به‌تدریج به رویدادی «تفرقه‌افکن» تبدیل شده است. مایکلز علاوه بر انتقاد از ماهیت سیاسی برنامه، نگرانی‌هایی را نیز دربارهٔ مسائل امنیتی مطرح کرد. همچنین خوانندگان اصلی گروه جنجالی

جنگ اخیر عوامل مشغول به کار بودند تا هرچه زودتر سریال «بیجه‌زنگ، گروه نجات جنگل» به عنوان هدیه‌ای در جهت ایجاد شادی و آرامش برای کودکان ایران، به ویژه در ایام پس از جنگ تحمیلی در دسترس‌شان قرار گیرد. این سریال محصول مشترک کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، گروه هنر پویا و پلنگرم فیلم‌نت است.